

127

PER
Vak 149

Per 149 ~~150~~
127

Geschiedenis der Parochie

VAN

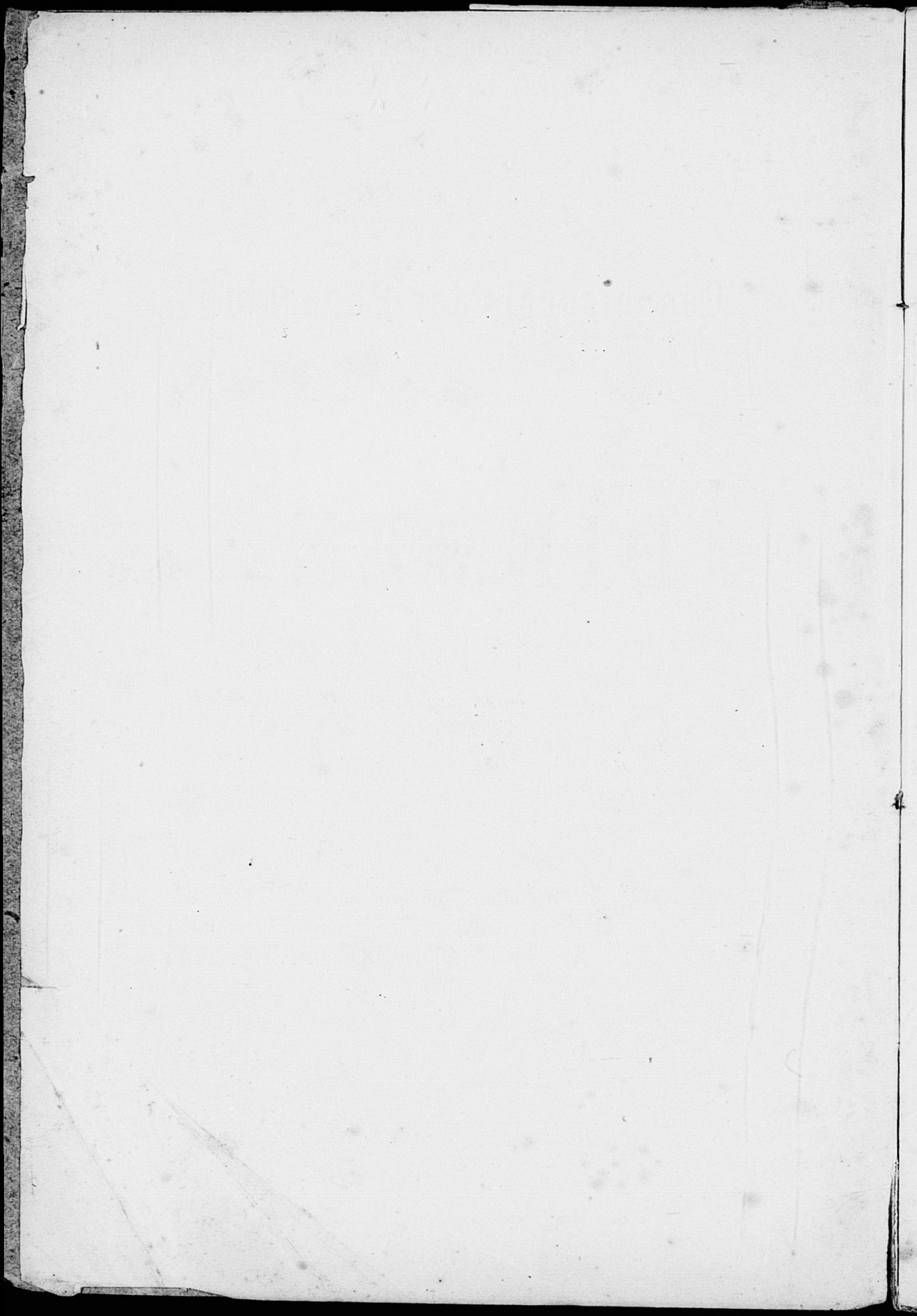
DIEMEN.

door
J. Vermeulen.

Gedenk de oude dagen. DEUT. 32
Gedenkt uwe leidsmannen, die u Gods
woord verkondigd hebben. HEBR. 13.

Gedruckt te Steenbergen, bij P. A. VERMEULEN.
1882.

VOORWOORD.

Reeds eenmaal heb ik eene kleine schets opgemaakt en in druk gegeven van onze gemeente van Diemen: zij is opgenomen in de Bijdragen voor de geschiedenis van het Bisdom van Haarlem. Later heb ik nog meerdere bijzonderheden gevonden, 't zij in 't archief der kerk, 't zij in verscheidene gedrukte werken,

Wijl vele gemeentenaren in de geschiedenis hunner parochie belang stellen, heb ik deze bijzonderheden bij de eerste schets gevoegd, er te zamen één geheel van gemaakt, en dit laten drukken, opdat ieder kunne lezen wat in den loop veler eeuwen alhier in onze R. K. gemeente gebeurd is.

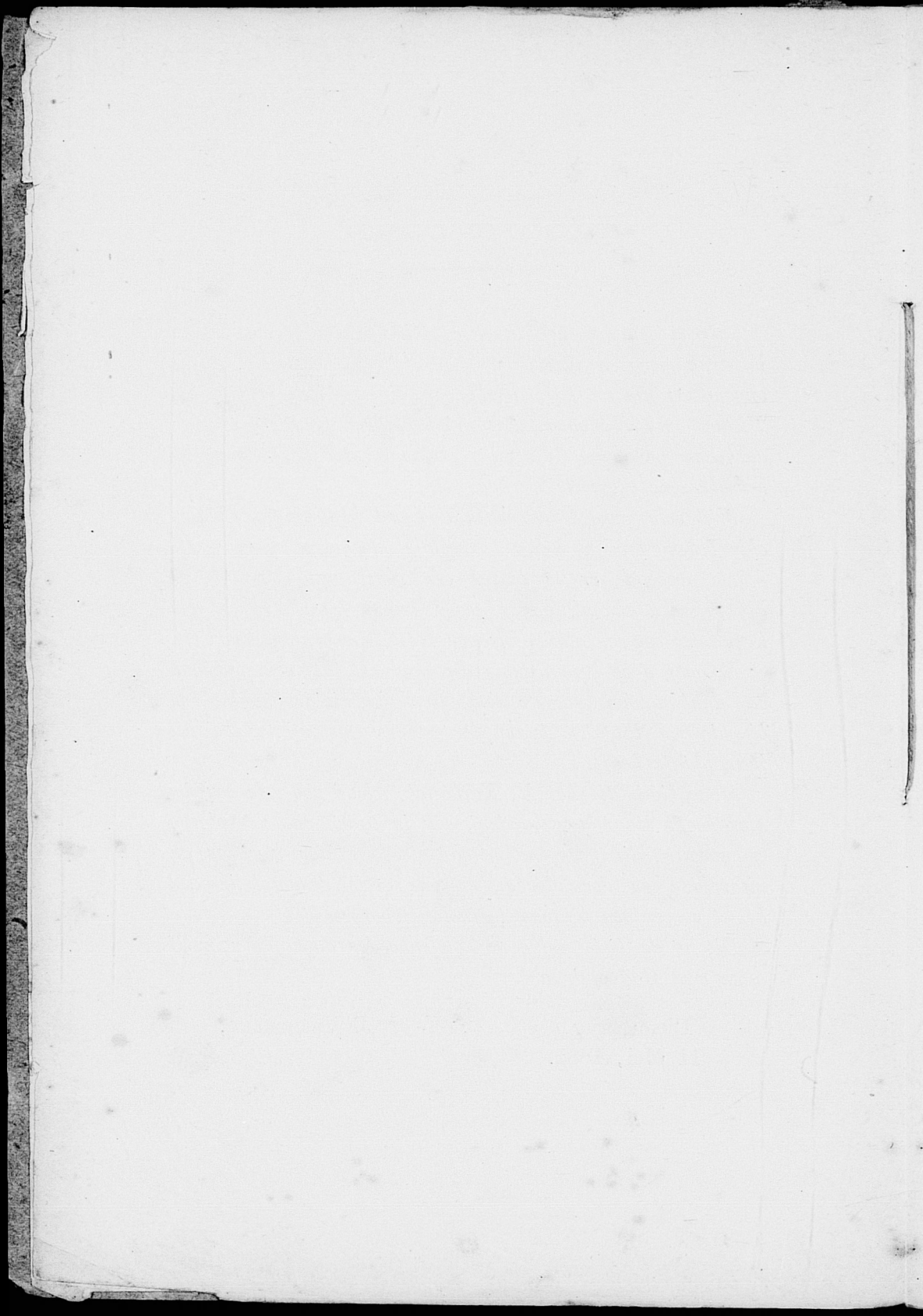
Ik geef deze geschiedenis dit jaar uit, als een geschenk van dankbaarheid aan de Gemeentenaren, die getrouw hebben bijgedragen tot den bouw der nieuwe pastorijs, welke dit jaar plaats heeft.

Moge God, die het R. Katholiek geloof zoo vele eeuwen hier heeft staande gehouden, ook in tijden van vervolging en gevaar, dit gezegend geloof steeds alhier bewaren en uitbreiden en doen leven, en ons allen eenmaal in den hemel vereenigen bij ons Katholiek voorgelacht.

Dit is de bede welke uw Zielenherder dagelijks voor U allen aan God opdraagt.

Diemerbrug,
11 Mei, 1882.

J. VERMEULEN,
Pastoor.

Geschiedenis der Parochie van Diemen.

Eerste Hoofdstuk.

Vóór de Reformatie.

De Staten van Holland en West Vriesland schreven sedert onheugelijke tijden aan „den Geregte van Diemen en Diemerdam”

Het geregte van Diemen wordt reeds vermeld in een brief van Otto van der Lippe, Bisschop van Utrecht in 1225. De Kennemers werden in 1170, van een zwaren watervloed overvallen, door die van Diemen met schuiten geholpen.

Diemen wordt verdeeld in :

1. Outersdorp, westelijk van het „nieuwe diep.” Hierin liggen: het kerkhof voor de Hoogduitsche Joden; Zeeburg; Jaap Hammes, vroeger eene groote buurt, maar door dijkbreuk ondergelopen en veranderd in het „nieuwe diep”.
2. Buitenkerk. Hieronder behoort de buitendijksche polder; ook het oude dorp Diemen, gelegen aan de nu voor jaren gedempte Kerk-vaart of sloot.

3. Bovenkerk, bestaande uit boven- en beneden Rijkersloot. Rijkersloot, eene oude vaart, loopt van de Hardveldsche tot bij de Vinkenbrug en hier in den korten Diem; zij is een deel der Muidertrekvaart. Onder Bovenkerk ligt Diemerbrug.

Diemerdam, van Diemen gescheiden door den Diem, strekte zich oudtijds zeer verre in de tegenwoordige Zuiderzee uit. Het was een dorp, en zoo nabij Waterland, dat men met een plank of pols van 't eene dorp naar 't andere kon komen; ook had het eene kapel ter plaatse nog kapelland genoemd. Een groot deel, wat in den aanvang onzer volkshistorie nog land was, is thans door de golven verzwolgen; aanzienlijke gedeelten der Zuiderzee, namelijk de geheele streek langs Noord Holland, van Enkhuizen af tot waar nu Muiden ligt, waren toen nog land.

Van ouds hebben door de Diemerban twee heirwegen gelopen: een van de afloop naar Diemen, door Diemen en Diemerbrug naar Ouderkerk; de andere van Diemerdam, langs den Diem, de Vinkenbrug, Bijlemermeer en Gaasp, naar Weesp.

Te Diemen maakte men vroeger schepen; er stond een Kruidfabriek ter plaatse der latere traankokerij; waschbleekerijen waren er en eene wolwasscherij; groote reeders woonden er ter walvischvangst.

Diemen bezat vóór de Reformatie eene schoone parochiekerk, met orgel en fraaije kapellen; 't gewelf beschildderd met eenige profitiën en hare vervulling in Christus. De drie klokken van den toren waren, zoo zeide men, door den Paus gewijd; eene hiervan hing tot 1809 in de door de Hervormden in bezit genomen oude parochiekerk, en is toen, omdat zij gebersten was, verkocht. De kerk

stond onder bescherming van Maria-presentatie; de pastorijs werd beurtelings door den h. Stoel en den proost van Oudmunster vergeven. De grond der kerk diende tot begraafplaats; vele Amsterdammers kochten daar eigen graven voor ongemeen hooge prijzen.

Diemen behoorde den Bisschoppelijken Stoel van Utrecht; Bisschop Otto II, boven reeds genoemd, verkocht het den heeren van Amstel; Gijsbrecht van Amstel werd het, om zijn moord van Floris V, door den graaf van Holland ontnomen; in 1731 is het door de Staten van Holland verkocht aan Amsterdam.

Anno 1494 was „**Claes Pietersz.**” pastoer oudt 40 jr.” In de oude kerk te Amsterdam is a.^o 1511 aan het altaar van den h. Jacobus eene vicarie gesticht van drie h. Missen, door heer Nicolaas van Diemen, misschien denzelfde als onzen Claes Pietersz.

Onder hertog Karel had Diemen honderd huizen, tachtig in 1496. Anno 1514 „Upten 29.ⁿ Sept. hebben wij gehoord te Amsterdam meester **Jan Allaertszoon**, pastoor van Diemen, datter omtrent 350 communicanten zijn, daert up gebleven es de naeste 20 jaeren, dat hij de kerk bewaert heeft, zoe als vice cureyt, als pastoor. Voor den innemen van Weesp waeren omtrent 103 huijsen, die bij den oorloge van Gelre verbrant zijn geweest tot twee reysen, datter niet en bleven boven 18 huijsen, ende daer is ter nu, onder arm ende rijk, cleijn ende groet, die weder upgetijmmert zijn, in als omtrent 90 huijsen. Dat zij hen generen mit koijen te houden, mit vischen ende vogelen, dijsen ende mitten wagen te rijden. Item dat zij in als hebben 64 hoeven, 18 merghen voor eene hoeve, facit 1152 merghen. Ende daerin zijn geen poorters of geestelicke personen, die aldaer lant zelve gebruijcken, maer verhuijrent.”

Op 8 Julij 1566 buiten de S. Antoniispoort, tusschen Amsterdam en Outewaal, aan den Ykant omtrent den kadijk, in het riet, besloten de beruchte prediker Jan Arends, mandenmaker uit Alkmaar, en zes Amsterdammers, in Holland openbare predikatiën aan te vangen.

In November 1572 stierf te Ransdorp in N. Holland, Albrecht de Hoog een wreeden dood. Hij was soldaat geweest onder Karel van Brimeu: reden genoeg voor de Hervormers om hem gevangen te nemen en bitter te martelen. Zij verninkten hem handen en voeten, goten kokende olie op de wonden, en deden hem na de vreeselijkste pijniging aan de galg sterven.

In 1595 had Diemen met Ouderkerk zijn eersten predikant, Lucas Ambrosius; in 1607 een eigen prediker, Daniël Plancius; van 1613—1617 Jacobus Laurentius, geboren te Amsterdam in 1585, een der hevigste bestrijders van het Jesuitismus, vijand van Grotius, overoud-oom van W. Bilderdijk.

Hoe het overigens met de Reformatie hier toegegaan is, vind ik niet aangeteekend: misschien zijn de schriften die dit konden melden, vergaan: want Diemen heeft veel van vuur en water geleden. Bij den Juliaansvloed van 1164 werd deze ban geheel overstroomd, de meeste bewoners werden met schuitjes van de daken hunner huizen gehaald, een groot deel hunner door het water verzwolgen. Zoo, of iets minder erg, ging het ook in 1219—1477—1509—1516—1530; in 1570 liep zelfs Amsterdam gedeeltelijk onder. In 1572 werd door het Staats-krijgsvolk, onder graaf van der Mark, Diemen half afgebrand; in 1573 veschanste Sonooy zich bij Jaap Hannes op Ypersloot, liet vele landerijen bederven om schansen op te werpen, en stak bij Jaap Hannes den dijk door: hij werd uit zijne schans verdreven, maar een groot tal huizen door geschut en vuur vernield. Zijn

volk had den Diemerdijsk bemagtigd om Amsterdam, dat toen de Spaansche zijde hield, te benaauwen en het belegerde Haarlem te verligten. De brand van 1652 verteerde het schoutshuis en verscheidene privilegie-brieven. Ligt zijn door deze en nog meerdere rampen van vuur en water vele bescheiden verloren geraakt; die men op het dorpshuis nog vindt, zijn door het water schier onleesbaar geworden.

Tweede Hoofdstuk.

Ná de Reformatie.

Ná de reformatie, dat is, na 1572, zien wij de Roomschen uitgeweken naar Overdiemen, eene buurt weleer rijk bevolkt, met verschillende fabrieken en scheepstimmerwerven bezet, aan gene zijde van het riviertje den Diem, tusschen de Zuiderzee en de Muidertrekvaart, welke in 1640 gegraven is. Daar kwamen, zooals de overlevering zegt, niet lang na de Hervorming, de geloovigen, zelfs van de kanten van Muiden en Weesp, langs de Papenlaan en den Zeedijk, bijeen: eerst heimelijk in een boerenhuis bij den Zeedijk, en later, gelijk zeker is, in eene kapel aan den Diem, toegewijd aan S. Petrus banden. Deze kapel of kerk, met pastorijs en tuin en vijver, lagen tegenover den Nodweg, of Otweg, en strekten, ten minste in 1771, van den Overdiemerweg tot aan den Diem.

In die kapel werd nu onze h. Godsdienst uitgeoefend, het eerst door **Nicolaas Bollius**, geboren te Alkmaar, meester der vrije kunsten. (Magister artium. Onder de Leuvensche faculteit der kunsten werden gerekend de philosophie, de letteren en de natuurkunde.) Hij vertrok reeds vóór 1616 en overleed in 1624. Was er misschien hier na de Hervorming eenigen tijd geen zielzorger, zoo kan dit derhalve niet lang geduurd hebben. Ook predikte van 1611 af met grooten ijver Franciscus Strijp, van de orde der Minderbroeders, in en buiten Amsterdam, namelijk half Weesp, Houte-wael in het Blaauwe Bijltjen, en op de Weteringh.

Onder al den druk der Hervorming bragt Diemen toch nog een priester voort: **Joannes Ruijght**. Hij was geboren te Diemen, meester der vrije kunsten, en gedurende meer dan 30 jaren bediende hij als pastoor zijn eigen geboorteplaats en ook Duivendrecht.

Het hof van Holland, Zeeland en West-Vriesland beval 24 Junij 1644, aan baljuwen, schouten enz. de sluiting enz. van de vergaderplaatsen der Roomschegezinden. Pieter Boudenwijnsz van Lockorst balliu ende dijkgraaf van Amstelland vervoegde zich „den 29 Junij daeraenvolgende binnen Overdiemen ten huijse van Meester Jan (Ruijght) weerelds priester ende aldaer in de groote achterschuur niet bevindende, eventwel alle de deuren van dien door een timmerman met deelen vast toe heeft doen sluijten, ende dat ten overstaen van den schout ende twee schepenen mitsgaders den secretaris aldaer ende in presentie van deselve den voorsegde Mr. Jan belast de voorsegde deuren gesloten te houden tot naerder ordre; sonder verder tot Overdiemen eenige andere plaatsen tot kercken, kapellen ofte andere woningen, tot sulcks geappropriert bevonden te hebben.“

Omtrent Outewael diende eene „oude bouvallige koeijenscheuij” voor kerk: ook zij werd 19 Julij van dat jaar toegespijkerd; zij stond welligt ongeveer ter plaatse, waar nu, in 1882, eene nieuwe parochie — zij het dan ook nog maar noodkerk, onder bescherming van den h. Bonifacius verzezen is.

De pastoor overleed 20 Julij 1646 te Amsterdam. Zijne spreuk was: „fit vivax scriptis virtus,” deugd leeft in de schriften; onder zijne beeltenis stond, behalve deze spreuk, nog: vixit suis, sibi et Deo”, hij leefde voor de zijnen, voor zich en voor God.

Met Ruijght arbeidde hier reeds verscheidene jaren zijn

opvolger **Gerardus Craenland**, geboren te Amsterdam den 24 November 1595, S. Theol. bacc. form. Hij overleed als pastoor van Diemen, den 9 October 1652, en liet bij testament al zijne goederen aan de kerk: deze bezit van hem nog een zilveren vergulden kelk, op welks voet de werktuigen van het lijden O. II. staan, en onder dien voet; Giertie Mo vrou van Wilhem Cornelissen S. G. heeft dezen kelk aan Mr. Gerrit Kraenland vereert. A° "

Zijne spreuk was: „vigilate" waakt. Onder zijne beeltenis stond:

„O noyt vermoeide geest! die 't trouwe hart dee waecken,
En niet naar 's werels gunst, maar zielen winst dee blaecken,
Toenzagh men 'twoord en daet, in 'shardersmond, en werck,
Als Kraenland aan den Diem dus waeckte voor Gods kerck "

Reeds vóór 28 November werd hij vervangen door **Jacobus Heijnsius**, geboren te Edam, S. Theol. bacc. form., en zeer welsprekend redenaar.

In zijn tijd schijnt de bevolking alhier nog grootendeels Roomsch geweest te zijn: dit blijkt uit het volgende stuk der Staten van Holland en W. Vriesland:

„Edele, erntfeste, eersame, vroome, seer discrete, lieve, besondere.

Naerdien nu onlanx. bij de gedeputeerden der Suyt-Holl. en N. Holl. Synoden, ons verthoont ende daer nevens oock geexhibeert is sekere lyste, waeruyt wij bevonden hebben: dat niet jegenstaende onse aengewende ernstige debvoiren, echter de meermalen gegeven last ende ordre, uyt crachte van onse commissie van de Ed. Gr. Mo. Heeren Staten van Hollant ende West-Vriesland, nyet behoorlijk achtervolcht ende ter executie gestelt is. Soo hebben wij tot decharge van deselve commissie ende bevordering van

de serieuze intentiën van meergemelde H. Ed. Gr. Mog. hoogh noodich geacht, UEd. bij desen voor de laatste mael nijt ten name derselver, te bevelen ende sommeren: dat aenstonts ende sonder uytstel binnen het district ende dorpe van Dyemen de bewuste resolutie van den 28 en 29 Julij 1654 van meer gemelte H. Ed. Gr. Mo. geexecuteert ende diensvolgens de ses schepenen, vijf burgermⁿ. een kerckmeester ende een armmeester, Paepsgesindt synde, verlaten ende andere personen van de gereformeerde religie in derselver plaetsen mogen werden gesurrogeert; off dat bij gebreeken ende nalatigheijt van dien, ons soodanig suffisant bericht werde gegeven; dat binnen de voors. plaetse volgens privilegiën ende octroijen aen deselve verleende, geen gequalificeerde personen van de gereformeerde religie haer onthouden ofte te vinden sijn, omme in plaetse der Roomsgesinde personen gesurrogeert te connen worden. Ten eynde wij volcomentlijk geïnformeert synde met den eersten pertinent bericht aen H. Ed. Mog. mogen doen. Ende dat bij deselve, naer gedaen rapport, op naerdere effective middelen van redres gedelibereert ende gedisponneert mach worden, als de hoogh gemelte H. E. Gr. Mog. tot effectieringe van de meergen. resolutie, sullen bevinden te behooren. Waertoe ons verlatende ende uwe rescriptie, ten langsten binnen 14 dagen, te gemoet siende, bevelen UEd. onder de genadige bescherminge des Almogende.

Uwer geaffectioneerde vrunden, de commissarissen van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staten van Holl. ende W. Vr.

's Hage, 5 junij 1656."

G. De Raet. Gerard (Nauw?)

In Heijnsius tijd werd Duivendercht van Diemen gescheiden, en begiftigd met een eigen herder, Petrus Franciscus Plemp, Amsterdammer, na wien Jacobus van Luijk in 1686 daar de zielzorg droeg.

Te Durkerdam, weleer 't Y-oort en Y-doren genoemd, aan den uithoek van Waterland en den Ystroon, ook heetende Y-oostdam, Y-doornikkerdam en van hier Durkerdam: kon men in 1647 nog geen vrijheid krijgen om een pastoor te hebben, maar in 1657 oefende Heijnsius er dit ambt uit; een jaar later toonde hij aan 't Haarlemsche kapittel zijn aanstellingsbrief als herder van Ransdorp of Rarop in Waterland, naast Durkerdam gelegen. Van dit Rarop was weleer de pastorijs in tweeën verdeeld, beide deelen begeben door de graven. De bevestiging stond aan den aartsdiaken van Utrecht; in 1502 had de kerk haar zwaren toren nog niet; in 1583 was er de eerste predikant Hendrik Spudaeus als proponent beroepen. Heijnsius klaagde in 1658 bij 't kapittel dat mr. Thomas Godefridi in Durkerdam doopte, en beweerde hiertoe gemagtigd te zijn.

Hij vierde in de Diemerkapel zijn zilveren priesterfeest, welks aandenken nog bewaard wordt in het volgende schoone vers, waarvan de kerk een exemplaar bezit op satijn gedrukt:

VREUGHDE-GALM,
GESTELT OP DE
SILVERE BRUYLOFT
van den Eerwaardigen Heer
JACOBUS HEYNSIUS,
PRIESTER EN PASTOOR
Tot Diemen, Overdiemen, en Durkerdam.
Op den 23 September, Anno 1670.

Verplichte dankbaerheyd, vol yvers tot Godts Kerk;
Stelt keel en snare-spel en orgelle te werk,
En schijnt van vreugd vervoerd den Hemel door te dringen,
Dat *Overdiem*, en *Dieme*, en *Durkerdam*, op 't singen
Weergalme, met een toon, van diepe erkentenis:

Die 't heuglijk *Silver-feest*, de Godtheyd schuldig is:
Terwijl *Heer HEYNSIUS*, met lofsang en gebeden,
Voor Godt en zijn Gemeent als *Bruydegom* komt treden;
En draegd zijn priesterschap, zijn yver, dienst, en leer,
(Verheerlijkt door Godts gonst) ten offer aen zijn Heer.
En stort voor Godt op 't Feest, de rijkdom van zijn zegen,
In *Vijf-en-twintigh Iaer*, door ziele-winst verkregen.
Doch rekent al dees vrucht, vergadert, of geplant,
De eer van Christi Kerk, en 't werk van Godts hand.
Wil Godt, *als* werriktuigh, hem, in zijn dienst gebruiken,
En van zijn arrebeyd, zielsaelge vrughte pluijken,
Hy voert zijn krachte vol van Godtsdienst, graeg ten top,
En draegt de gave Godts, de Godtheyd vierigh op.
So siet men *HEYNSIUS* zijn dienst, en yver wetten;
Om in Gods Kerk met vrucht, Gods waerheyd, voort te setten
Hy plant de kruissteng, op sint Pieters-schip, hoe sterk
't Geharnast ongelooft, (d'erfvyand van Godts Kerk)
Oproerigh aenhitst, om zijn Schaeps-koy te bevechten,
De Gods-spraak van zijn mond, kan 't blint krakeel beslechten,
Door duysent waerhede, het Godtlijk woort onthaeld,
En by de Vaders van eeuw, tot eeuw vertaelt
Op eenen zin, en recht van uitspraak, volgens wette,
Die Godt als gronde, van zijn tempelbouw wou sette,
„So stopt zijn waerheyd hier, de kettery de mond:
„So triumpheert zijn leer op d'eer van 't Nieuw Verbond,
En trekt een yder, tot zijn preekstoel als een wonder:
En dringt het Godtlijk woord, ontzaglijk als een donder
Met vrucht ter boezem in, en *kneet* de herten dwee:
Royd soo het onkruid uyt, maakt Godt den akker ree.
Dus weet hy 't hartste hert gelijk een was te buygen:
Hiervan kan *Waterland* en *Durkerdam* getuygen.
Dees vruchte trekt den *Diem* noch van zijn arrebeyd,
So voetzaem werd van hem Godts schaeps-koy hier geweyd,

Gespijst met 's Hemels brood vol kracht en heyligheden ,
Het eenigst Offer bij de kettery bestreden.
Doch door de Christen kerk van tijt tot tijt beweerd
Als offerhande die het kruys altaer vereerd.
So draegd hy 't Offer-lam aen Christi woord verbonden,
Eens bloedelijk geslacht, voor hem en 's volliks zonden,
Op 't onbebloed altaer, in schijn van weyd en wijn,
En leert hun Christi doot met vrucht gedaghten zijn.
„So yverd HEYNSIUS, met alles op te weeken,
„Wat hier ter zaligheyd, en Godes eer mach strecken,
„Wat neemt zijn wakend oog, tot voordeel niet in acht
Daer hy voor 't kerkelijk, houd onverposde wacht :
Besweten arbeeyd, en noyt vermoeyde sorregen ,
Dienstvaardigh, nacht op dagh, zijn waren blijk, en borregen.
Hoe trouw zijn Schaeps-koy wert, in ernst bijgestaan,
Zijn yver siet geen werk, zijn dienst geen onweer aen.
Hy is een ieder alles, de weduwe een rader,
Kleynmoedigen haer troost, de wesen tot een Vader :
Welmenent voor 't gemeen, den arremen een stut,
In al zijn doen, besorricht voor 't kerckelijke nut.
Zijn voorsorgh, tot zijn Kerk, siet ghy veel verder springen,
Als 't tegenwoordige, 't siet op nakomelingen.
't Is voor 't gemeen, al 't geen hij door den bou beleyd,
So eert hy 's volliks gonst, in loon van arbeeyd.
Sint Pieters Diem-kapel, met drie Patroon-altaren,
Toont waer haer miltheyd blijft, en wat hij wil vergaren.
De eer van Christi Kerk, verheerlijkt door 't cieraet,
Dat voor den dienst van Godt, en tot den altaer gaet.
Is 't wonder dat dit *Feest* dan is vol lof en leevens?
Daer voor dees waerden Heer, nu so veel ziele teevens,
(Erkennende de deughd haer heyl ten dienst gestaan)
Met algemeen versock, voor Godt ten altaer gaen?
Een ieder looft de dienst, en trouwheyd van haer Harder,

Dankt 's Hemels milde gunst, bid, hem zijn goetheyd varder;
In dienst en yver, sterkt, en so veel levens geeft,
Als hij tot noch van Godt, met vrucht genooten heeft.
Met dit versoek, en wens, gaet ieders stem na boven,
Om Godt eenparelijk te bidden, en te loven;
Terwijl het Priesterschap, met een gewijde schaar,
Den *Bruydegom op 't Feest*, geleyde aen 't Altaer;
Ghy siet een gulle vreugd in ieders ooge leven,
Het wierook klimpt tot God, 't gebloemt en kruiden geven
De Bruylofts Kerk geur, en aengename lucht,
't Musijk vervult het koor, so smaeklijk is dees vrucht
Van dankbaerheyt aen Godt, op 't Silver-feest gegeven,
So wenslijk is de dienst, Heer HEYNSI, van uw leven.

A. D. G.

Een jaar later kreeg Diemens kerk een schoone aflaatsbul van Paus Clemens X, welke bul met looden zegel nog in 't archief berust, onderteekend: „publicetur. datum Amsterod. 30 maii A. 1672 Eps Cactorien. vic. Apost.”

Blijkens dit perkamenten stuk was er in de kerk van Overdiemen eene broederschap ter vereering van het Allerheiligste Sacrament, wier leden vele werken van godsvrucht plagten te doen. Clemens geeft nu aflaten voor hen die lid worden, als lid sterven of op de feesten der broederschap gezegde kerk bezoeken, processiën bijwonen, dooden begraven, het Allerheiligste naar een zieke vergezellen, arme vreemdelingen gastvrij opnemen, den vrede met eigen of eens anders vijanden herstellen, onwetenden den godsdienst leeren, voor de afgestorven leden bidden. Gegeven te Rome 18 Aug. 1671.

De Diemer kapel moet er toen van binnen wel schoon uitgezien hebben met hare drie patroonaltaren, waarvan de feestdichter meldt; van buiten echter stond zij armoedig, geleeke slechts een hooihuis: zij had een steenen voeting één

voet boven den grond, en was verder geheel van hout opgetimmerd, met rieten dak gedekt, en werd slechts voor het noodigste hersteld en onderhouden.

Huis en erve was in 1630 op 18 April door Jean de Wit, advocaat te Amsterdam, gekocht van Heusse Cornelis, onder beding van vele vrijheden, speciaal van 's Heeren verponding enz.; het werd bij toelating tot Roomsche kerk gebruikt. Arent Krijs, vader van pastoor Krijs, inwoner van Amsterdam, kocht het in 1692 op 23 Junij van de erven van mr. Jean de Wit

Na Arent Krijs kwam het eigendom aan Jasper Dekker; toen aan dezès erfgenamen; in 1743 was het van de weduwe Cornelis Knijff. Deze gaf het in Februarij van dit jaar, om achterstallige zeedijkslasten, over aan het Collegie van Dijkgraaf en hoogheenraden, die het bij executie publiek verkochten aan Jan Gewin en Jan Berts: namelijk het kerkhuis met tuin en aanhoorige drie huisjes, omtrent 650 roeden, en eene hofstede met huizing, omtrent 22 morgen land. Jan Gewin stierf 30 December 1754; zijne zuster Anna Veronica betaalt haar broeder en zusters hun erfportie 31 Januarij 1755, en het collateraal 9 Julij van dit zelfde jaar.

Ook hier past dus wat wij elders lezen: „dit bedehuis bleef nog altijd, omdat de Kath. kerkelijke gemeenten niet als regtspersonen erkend werden, geboekt staan op den naam van den kooper of schenker, van wien het bij den dood des zoogenaamden eigenaars op den naam van . . . is overgegaan; — als de verpligte opbrengsten te zwaar drukten, was het aan de orde het pand te abandonneren, tot groot gejammer van het ambachtsbestuur dat nu geen verponding meer trok, met het geabandonneerde geen weg wist, en zeer blijde was als iemand het voor de verponding in eigendom wilde aanvaarden; bv. in 1734 drie morgen land in koop voor f 5.25; zoo ook in 1735 aan H. Kervel

te Oud-Ade 't land voor de verponding overgegeven." Ons archief meldt ook: 22 December geeft het Collegie van den zeedijk in eigendom het in dit jaar om achterstallige zeedijkslasten geëxecuteerd land van 15 mergen met huizing in Overdiemen aan enz. In het stuk waar dit getuigd wordt, is ook spraak van grond „van outs genaamt de Kappelle werf; van Buytenkerk; van erfgen. van Arent Krijs, nu Jasper Dekker weduwe." In een ander stuk van 30 December 1755 worden vermeld: „5 morgen 600 roeden, van St. Pieters land, strekkende van den Diem en 't land der huijsarmen van Diemen."

Op 5 Julij 1672 had Lodewijk XIV, koning van Frankrijk, de stad Utrecht veroverd, en den 10 daaropvolgende, de domkerk, door den kardinaal de Bouillon herwid, aan den R. k. eeredienst teruggegeven. Bij het aftrekken der Franschen 23 Nov. 1673, werd deze kerk den Onroomschen weêr ingeruimd.

Heijnsius kreeg, toen hij door den last van ouderdom en jigt gedrukt werd, een kapellaan; hij stierf alhier in het zeventigste jaar zijns levens, en het veertigste zijner herderlijke bediening, den 13 Januarij 1692; hij liet bij testament al zijn huisraad en zilver aan de pastorij.

In een oud kerkmeestersboekje vond pastoor van Houtem aangeteekend: „den 15 dag derzelver maand en jaar (Jan. 1692) heeft onze Hoogwaardigste Heer Petrus Codde Aartsbisschop van Sebaste, ten huize van mijn vader gekomen, mij **C. F. Krijs** begiftigd met de geseide pastorije. Acht dagen daarna, mijn geboortedag, ben ik door den Zeer Eerw. Heer David van der Meye als landdeken van Amstelland ingepreekt, en terzelver tijd hebben wij de uitvaart van den overleden pastoor gehouden. Op den 27 januarius heb ik voor de eerste reis in mijne pastorij gepreekt, en na de predekatie zijn bij mij en mijn vader gekomen Martinus

Willem Boel, Claes Cornelis Koek en Jan Janse Klein, genaamd Kuypers, nevens Jan Gysse Grotert, als kerkmeesters; wij zijn het eens geworden dat zij nergens voor behoeften te zorgen tenzij daartoe aangesproken bij merkelijke reparatiën of andere lasten. Na twee jaren bleek dat de inkomsten door de lasten ver overtroffen werden, en heb ik de kerkmeesters aangesproken dat zij behoorden te zorgen voor hetgeen voor de vrijheid aan den Bailluw 's jaarlijks betaald moest worden, waarop wij besloten tweemaal ten tijde der kerk de offers te zamelen."

Die zoo gehate recognitie gelden aan den baljuw werden op last der Staten van Holland en West-Vriesland eerst afgeschaft tegen 1787: te Roon bedroeg deze belasting jaarlijks 12 gl. 12 st.

David van der Meye was door de Kardinalen in 1688 aan den Paus voorgedragen tot vicarius Apost. der vereenigde Provinciën en tot Bisschop in part.; hij had eene zwakke gezondheid, maar was om deugd en wetenschap het ambt waardig. Doch Innocentius XI wilde zagtheid gebruiken, en geen persoon kiezen den Jansenisten, hoewel ten onregte, minder aangenaam. Op voorstel van Theod. de Cock werd Petrus Codde benoemd.

Cornelis Franciscus was broeder van Jacobus Krijs. Deze vergezelde Codde naar Rome, en kwam met hem terug. Te Rome bezorgde hij zijn Jansenisten geestverwanten onverwacht titels van doctor in de godgeleerdheid, kerkelijk regt, en protonotarius Apostolicus. Hij bevrijdde Quesnel uit de gevangenis te Brussel; liet diens beeltenis op koper snijden, en gouden en zilveren medailles met Quesnels potret er op vervaardigen. Voor Quesnel, te Amsterdam overleden en 7 December 1719 te Warmond begraven, deed C. F. Krijs te Amsterdam de uitvaart, waarna aan tafel de genoemde medailles werden uitgedeeld.

In April 1719 had ten huize van Jacobus Krijs, pastoor te Amsterdam, gastvrijheid genoten D. M. Varlet, Bisschop van Babylonië, die de Jansenisten kinderen vormde, en in 1724 C. Steenoven wijdde tot eersten Jansenisten Aartsbisschop van Utrecht: tot die wijding was Jacobus Krijs de voornaamste aanstoker geweest.

Onder C. F. Krijs liep dus het zielenheil der gemeente groot gevaar: in 1715 deed hij echter om zijne zwakheid afstand, en vertrok naar zijne buitenplaats Oudnijl aan den Amstel onder Ouderkerk. Hij had de statie in handen gesteld van den Nuntius Santini: hoewel zelf Jansenist, wilde hij niet dat de gemeente, afkeerig als zij was van die weêrspaunige secte, uiteen zou loopen.

C. F. Krijs schreef voor de zaak van Codde, en vertaalde in het Hollandsch; hij staat op de lijst der onderteekenaars van het appel van de Constitutie Unigenitus, gegeven door Clemens XI op 8 September 1713: dit appel werd gedaan 9 Mei 1719 te Rotterdam ten huize van pastoor Timmer. Cornelis Franciscus Krijs stierf reeds 28 Sept. 1720. Ook Steenoven, evenals Quesnel en anderen, werden na hun opstand tegen de h. Kerk, spoedig voor Gods regterstoel gedaagd: naauwlijks had Steenoven gevormd en gewijd, of hij stierf 3 April 1725; enkele dagen later stierf, eveneens zonder berouw, Jacobus Krijs, medeonderteekenaar van het appel; ook Brigode, Amsterdamsch koopman en gastheer van Varlet.

Gods goedheid had dan de gemeente tegen de ongelukkige scheurmakers bewaard! C. F. Krijs, meester der vrije kunsten, Leuensch theoloog, kanunnik van Haarlem, maar Jansenist, was heengegaan. De Kanunniken van Haarlem, die zich van nu af meer en meer aan den Paus onderwier-

pen, en niet verder meêdeden met die van Utrecht, waren terstond op hunne hoede om te zorgen dat geen Jansenist zich in die statie zou indringen. De Internuntius Santini benoemde tot pastoor **Theodorus Huijsman**.

Deze nu verzocht, wat toen wel moest gebeuren, admisie van den Bailluw: de Bailluw vroeg of hij toestemming had van 't Kapittel van Haarlem. Hij kon die niet toonen, en werd dus niet tot zijne statie toegelaten. Nu wendde hij zich tot de Kanunniken, die na inzage van zijn benoemingsbrief hem terstond eene schriftelijke toestemming gaven op 8 October 1715.

Huijsman, te Harderwijk geboren, Leuvensch godgeleerde, was tot toen pastoor geweest te S. Nicolaasga, op de Heijde in Vriesland; hij overleed 23 September 1718.

Omstreeks het feest van Simon van Judas verliet **Petrus van Elst** de pastorij van Elst in de Opperbetuwe; hij was van 1690 tot 1705 pastoor geweest te Warrega, van 1705 tot 1718 te Elst, en bleef het tot zijn dood in Overdiemen.

Hij had alhier 256 communicanten; zijn tijdgenoot Wilhelmus Cornelissen telde er 230 te Duivendrecht. In zijn tijd vond 15 April 1728 te Diemen de executie plaats van Jacob Gerritsz, een door hebzucht vervoerd moordenaar van zes menschen, waaronder Jan Janse Klein aan de Diemerbrug.

De eenige erfgenaam van Jan Janse Klein, zijne dochter Digna, huwde met Willem de Jong: hun zoon Jan trouwde Joanna Groot. Jan de Jong transporteerde aan de kerk te Overdiemen 28 Mei 1774 een kustingbrief van twee duizend gulden, en op 1 September 1781 twee kampen land in de buitendijsche Diemerpolder, tezamen twee en een

half morgen: onder verplichting van h. Diensten, welke nog jaarlijks geschieden voor hem en zijne overledene familie. De Kustingbrief, meent pastoor van Houtem, was vóór hem waarschijnlijk besteed tot schulddelging der kerk; van het land moest aan Napoleon I een deel afgestaan voor een batterij, waarvoor het rijk aan de kerk als vergoeding betaalde f 774-11-12; het overige land, naar gissing van denzelfden pastoor, was nog anderhalf morgen groot.

Op 10 November 1784 verhuurden de kerkmeesters de twee kampen, welke zij voor f 200 heetten gekocht te hebben, aan Cornelis Gijsbertsz Groen voor f 60 's jaars; op 9 Maart 1809 aan Gijsbert Groen voor denzelfden prijs; tijdens pastoor van Houtem voor f 70; later voor f 108; in 1879 voor f 152; op 2 Februarij 1882 publiek door den Notaris, voor f 160. Het land is kadastraal bekend sectie A. n. 84 en 224, groot een hectare, 22 aren, 50 centiaren. Het ligt naast het land, in 1876 door het parochiaal Armbestuur gekocht, kadastraal bekend sectie A. n. 81. 658. 659. groot ongeveer drie hektaren, 14 aren. Op 21 Augustus 1741 teekent pastoor van Elst het laatst de kerkrekening, en stierf kort daarna; althans 12 November van dat jaar teekent reeds zijn opvolger, en vooraan in het (overgeschreven) doopboek staat:

J. b. Wijmans, Amsterdammer, 1741-20 September.

Onder Wijmans, een goed en achtenswaardig man, vinden we ook doopelingen uit de Watergraafs of Diemermeer geboekt.

Deze streek, loopende bijna van de Amsterdamsche grenspaal tot kort aan Diemerbrug, was eertijds werkelijk een meer, waarop in 1508 de Amsterdammers een oorlogschip hadden tegen de Gelderschen, en in 1573 tegen

Sonooij, met gunstig gevolg. Het meer werd in 1629 door Amsterdam bedijkt en drooggemaakt. In Maart 1651 liep ten gevolge van doorbraak de Meer 16 voet onder water; in 1672 werd zij, om Amsterdam tegen de Franschen te beschermen, die toen Naarden veroverd hadden, weêr voor korten tijd onder water gezet.

Wijmans had ook doopelingen uit de Bijlemer of Bijlemermeer, vroeger eene waterplas van ruim drie uren omtreks, maar in 1627 drooggemaakt; in 1672 eveneens door Amsterdam tegen de Franschen ondergezet en weêr boven gebracht, en in 1702 door storm en doorbraak nogmaals tijdelijk tot een meer vernederd. In een stuk van 1615 in 't archief berustend, lezen we van eene kapel in de Bijlemer, waaraan Janneken, Remmeths dochter, huisvrouw van Marten Cornelisz, alstoen besproken heeft twee honderd Carolus guldens, makende acht Car. guldens jaarlijks „te contenteren aan de kapelle-meystere. actum op de Bijlemer, den 12 Meerte.“ Op de kaart van Rijnland en Amstelland uit de Atlas van Blaauw in 1662 uitgegeven, staat aan de oostkant der Bijlemer en bezuiden de Gaasp vermeld „Bijlemer Kerck,“ insgelijks op eene andere zeer oude kaart. Wijmans had van 1729 tot 41 de gemeente bediend van Bovenkarspel, hij deed dit tot 1754 die van Diemen, tot 1759 was hij te Amsterdam, en van 1762 tot 67 pastoor te Wieringen.

Op 13 Maart 1754 werd nu pastoor **Wilhelmus Boom**, een zeer ijverig, godvruchtig en bekwaam priester; hij had 231 communicanten. In 1756 voldeden de kerkmeesters aan Adam Keerman te Amsterdam voor het stellen van het orgel f 12, in 1765 voor een orgel f 780 aan Hendrik Blötz te Amsterdam.

Cornelius de Graaf, geboren te 's-Hage, was toen, 1764-73, zieleherder te Duivendrecht. W. Boom is in den voorzomer van 1771 verplaatst naar Amsterdam (Posthoorn), en te Diemen vervangen door den Zeer Eerwaarden Wijdberoemden Heer

Joannes Franken, een geleerd en ijverig man, later Aartspriester van Holland enz. De Statie, ofschoon toen slecht 205 communicanten tellende, wordt toch, in de Relatio Ghilimiana over het district Amstelland, vrij goed, satis honesta, genoemd. Men bouwde toen te Overdiemen een fraai pastorie-huis; daar was ook een vijver in den tuin; aan 't eind van den kerkweg aan den Diem een nieuw schuithuis met eene nieuwe kerkshuit.

Die kerkweg heet nog altijd „het kerkpad;“ hij ligt Zuidoostelijk van de plaats der Oude Diemer parochiekerk, waarvan tegenwoordig de fundamenten nog te zien zijn, en waar nog het protestansch kerkhof is; het is eene smalle strook land, de vijfde weer van dat kerkhof af. Denkelijk kwam men vóór de Reformatie uit Overdiemen daarlangs naar de parochiekerk, en gingen na de Hervorming die van Diemen in stille bedruktheid denzelfden weg naar de Kapel van Overdiemen.

Oudtijds was er ook eene Kerksloot, thans gedempt; zij liep van den noord-oostelijken ringdijk der Watergraafsmeer, waar nu een watermachine staat, naar Diemens aloude parochiekerk; men voer dan van de Tolbrug in de Watergraafsmeer noord-oostwaarts om deze heen naar de Kerksloot, en zoo naar Diemen.

Op 1 Augustus 1783 teekende pastoor Franken het laatst de kerkrekening en vertrok naar de pastorij het Hert, op de Oudezijdsch Achterburgwal en hoek van de Heintje-Hoeksteeg te Amsterdam, alwaar hij overleden is.

Joannes Hegeman, kapellaan in de Pool, werd 17 Januarij 1784 hier pastoor. Hij verlangde de kerk van Overdiemen te verplaatsen naar Diemerbrug, wijl dit meer te midden der gemeente lag, en sedert 1640, toen de vaart naar Muiden en Weesp werd gegraven, grootelijks aangegroeid, terwijl Overdiemen meer ontvolkt was. De kerkmeesters kochten 6 Maart 1786 van een protestantsch heer, Albert Gerrits, schepen van Diemen, het buitenplaatsje „welgelegen, van ouds Haegse bos,“ tusschen de Diemer- en Hardsvelder (of Hartsweilder) bruggen, aan het zandpad dat in 1769 verhoogd en bestraat was.

Het geregt van Diemen gaf op 12 Mei 1771 aan Margareta Post, weduwe sieuwert van meyerik, eigenares van de plaisierplaats genaamd welgelegen, met huis en tuin aan genoemden sieuwert op 9 April 1737 getransporteerd—verlof om de schutting te vernieuwen, uit den voorgevel van het huis vier en veertig voeten en vier duimen buitenswerks, Amsterdamsche voetmaat. Buiten op dit stuk staat: „Schutting voor de plaes van ons Haegse bos Nieuw welgelegen.“

De stal stond sub n. 92 ten quohiere ten name van Huijbert Ijsbach; zij werd afgebroken, en gedeeltelijk op haar plaats de kerk gebouwd. Den 5 Februarij 1787 gaven Staten van Holland en West-Vriesland, op request der kerkmeesters, aan wie zij 21 Junij van 't vorig jaar, het bouwen der nieuwe kerk vergund hadden, verlof, wijl aan deze kerk geene opzigtelijkheid was gemaakt, om hun Godsdienst daar, in alle stilte en zonder eenigen aanstoot te geven, te mogen uitoefenen, mits de dienst in de oude kerk ophoude. In Maart 1787 werd de plegtige eerste h. Mis in de nieuwe kerk opgedragen, en door den Zeer Eerw. Heer Gerardus Hegeman daar de eerste predikatie gedaan.

L. van Ollefen, die in 1795 zijne Nederlandsche stad en dorp-beschrijvingen liet drukken, zegt dat deze Roomsche

kerk is: „een schoon gebouw, welks weërta zeker zelden op het platte land gevonden wordt; daarbij staat een huis voor den Pastoor, met een grooten tuin, alles aan de fraaiheid der kerk beantwoordende.“

De woelingen des tijds waren dus geen beletsel geweest om de kerk uit haar oude schuilplaats aan den Diem naar den meer openbaren weg over te brengen. „In onze jongstledene onlusten, zegt Van Ollefen, hebben de inwoners van de Diemermeer zich zeer onderscheiden in ijver voor de zaak der Vaderlandsch gezinden, en zich met ongemeenen ijver in den wapenhandel geöfend.“ Bernardus Bosch, predikant te Diemen van 1782-87, „geheel Patriot,“ gelijk hij zelf zich noemt, juichte het exercitie-genootschap toe, dat ook te Diemen opgericht was: maar haat des Amsterdamschen aanbachtsheers van Diemen brouwde hem in 't vervolg veel kwaads. Den 17 September 1787 stonden de Pruisen voor Weesp; 19 September meldt het doopboek den doop van een kind hier geboren, welks moeder uit vrees voor de Pruisen uit Weesp gevlugt was; drie dagen later, zegt hetzelfde boek, zetten de troepen van baron Sterrenbach hier alle velden onder water; 30 October hebben verscheiden Pruissische soldaten, door eenigen van Diemen opgeruid, de achtergelaten goederen van den naar Amsterdam gevlugten predikant geplunderd; „de wijven, klaagt hij in zijne levensbeschrijving, hadden er vermaak in, om gekleed met mijn zwarten rok, en een folio-bijbel in de handen, over den weg te loopen, en daarmede den predikant te beschimpen;“ volgende dagen verscheurden zij al zijn schriften van jaren arbeids. Deze dominee was met Nieuwenhuyzen, leeraar der Mennonieten te Monnikendam, en Brender à Brandis, in 1784 de oprichter van het later verderfelijke en beruchte „Nut van het Algemeen;“ ook werkte hij mede om de Franschen in het land te halen, die

den 20ⁿ en den 29ⁿ Januarij 1795 onder Pichegru binnen Amsterdam kwamen, waar toen de Vrijheidsboom werd geplant. Willem V, vader van den lateren koning Willem I, was naar Engeland den 18 Januarij uitgeweken. De vrijheidsboom werd ook geplant voor het Regthuis in de Watergraafsmeer; men danste er ook om: maar de burgers hadden overlast van de plunderzucht en woestheid der Fransche soldaten, niet minder van de vrijheidsliefde der patriotten: de substituut-schout Mathijs Elsmann klaagt in zijn gedenkschrift van die dagen over beiden.

B. Bosch werd te Amsterdam gekozen tot representant; 1798 tot lid en president der tweede kamer in den Haag. „B. Bosch, predikant, dagbladschrijver, democraat, afgevaardigde voor Medenblik, wilde dat terstond zou worden overgegaan tot werkelijke afscheiding tusschen kerk en staat, opheffing van alle plakaten en octrooijen, die nog aan een kerkgenootschap voorregt boven de andere schonken.“ Generaal Daendels, zoon van den in 1785 overleden burgemeester van Hattem, deed, met volmagt uit Parijs, op 12 Junij 1798, B. Bosch en negen anderen gevangen nemen en op het Huis ten Bosch opsluiten tot het laatst van Augustus; zijn eigen patriotten verboden hem nu, onder bedreiging van ballingschap, voortaan te schrijven, wat hij tot dus verre, grootendeels om den broode, zeer veel gedaan had; in 1803 woonde hij nog op Zelden Rust bij den Haag.

J. Hegeman. na de herderlijke zorg in dezen veel bewogen tijd ruim negen jaren hier gedragen te hebben, werd verplaatst naar de kerk van S. Willibrord buiten Amsterdam, op het Rustenburger pad; in 1801 was hij overste van het Begijnhof, waar hij 20 Februarij 1818 is overleden.

Theodorus Walkot, Amsterdammer, tot toen

pastoor te Hoogwoud, teekent de kerkrekening het eerst van 1 Februarij tot 1 Mei 1793. In zijn tijd stond de kerk op het punt van in executie gebragt te worden; de zaak kwam tot schikking: voor omtrent f 1300— aan kerk en huiszilver werd verkocht. In 1800 vindt men eene rekening aan den „burger kerkmeester van de kerk De hoop.“

Walkot stierf 13 December 1803, en werd den 17 in de Diemerkerk begraven.

Henricus Franciscus Wijthoop, geboren te Amsterdam, eertijds kapellaan te 's Hage, bestuurdte de gemeente van 24 December 1803 tot 12 December 1821; overleed in den ouderdom van circa 51 jaren, en werd den 15 der laatst genoemde maand op het nieuwe kerkhof aan de Diemerbrug begraven.

Dit kerkhof noemt reeds van Ollefen „nieuw aangelegd“ voor lieden die niet in de kerken begraven willen worden. In 1812 had pastoor Wijthoop op die begraafplaats aan de Weespervaart zich reeds een graf gekocht; later is dit cadeau gedaan bij de inwijding der zijde A.

Ook is hier ter aarde besteld 15 Maart 1824 het stoffelijk overschot van den Hoogeerwaarden Wijdberoemden Heer Jacobus Joannes Cramer, Protonotarius Apostolicus, Aartspriester van Holland en Zeeland, gedurende meer dan vijf en veertig jaren herder der gemeente van het Maagdenhuis te Amsterdam, en bijna zes en vijftig jaar priester in deze stad.

Onder de doopelingen van pastoor Wijthoop vindt men 2 Maart 1804, Bernardus, en 14 Maart 1806, Henricus: zoons van Bernardus Henricus van Essen en Elisabeth de Ronde. Bernardus is gestorven als kapellaan te Loosduinen 9 Mei 1834, en den 13 daarna op het R. K. kerkhof te

Poeldijk begraven; Henricus, als Rector in het R. K. Weeshuis te Oestgeest en gewezen secretaris van Mgr. Wijckersloot, bisschop van Curium, 26 Februarij 1870, en den 1 Maart aldaar begraven. Henricus had op zijn zilveren priesterfeest, alhier den 26 Junij 1855 plegtig gevierd, een schoonen vergulden zilveren kelk geschonken aan de kerk zijner geboorteplaats.

Anno 1809 werd aan de Diemerbrug de eerste protestantsche kerk gebouwd, ter vervanging der toen bouwvallig verklaarde, die te Diemen stond, en vóór de Reformatie onze katholieke voorvaderen onder hare schoone gewelven had zien bidden. Deze eerste protestantsche kerk heeft niet zoo lang bestaan als hare Roomsche voorgangster te Diemen, want zij is reeds in 1865 afgebroken, en eene andere in hare plaats gebouwd.

„Op den 16 December des jaars 1821 ben ik **Christianus Coenradus van Houtem**, geboren te Amsterdam in het jaar 1788 op den 3 Augustus, en na bijna 7 jaren kapellaan te zijn geweest in de R. K. kerk Geloof, hoop en liefde te Amsterdam, door den Zeer Eerw. en wijdberoemden Heer Jacobus Cramer, Aarstpriester van Holland, Zeeland en West Vriesland, tot pastoor van Diemen en Overdiemen benoemd, en op den 24 derzelver maand heb ik bezit genomen van de pastorij. Zeer vervallen waren toen kerk en pastorij; daarenboven met eene aanzienlijke schuld bezwaard. Ik stelde aan de kerkmeesters voor: alle plaatsen in de kerk met de helft te verhoogen; eene nieuwe mannenbank achter het vrouwenkoor te maken, en eene erfpacht op de plaatsen te stellen: met dat gevolg dat wij in staat gesteld werden de allernoodigste reparatiën te kunnen verrigten.“

De gebouwen heeft deze pastoor zoo veel mogelijk hersteld, en zijn ijver mogt er in slagen de kerk bijna geheel van hare schuld te zuiveren: waartoe ook het door hem in 1827 op zijn tuingrond aangelegd kerkhof niet weinig heeft geholpen. De Hooogerw. wijdberoemde Heer Joannes van Banning, Aartspriester van Holl., Zeeland en W. Vriesland, wijdde op 1 Augustus van het zelfde jaar dit kerkhof, waarop 23 Mei te voren het eerste lijk begraven was.

Een keulenaar of keulsch schip bragt ook in dit jaar, uit Griethuizen bij Kleef, eene metalen klok voor onze kerk. Gerrit van Essen, aldaar smid en kerkmeester, had haar aan onze kerkmeesters P. Wusman en B. H. van Essen, van de Griethuuser kerk, waar toen drie klokken kwamen, overgedaan voor f 110,— vrij te Diemen. Niet te duur: de klok woog honderd vijf en dertig oude ponden, en droeg het omschrift: „† Petrus Hemony me fecit Amstelodami a°. 1676“ Zij werd op de pastorijs geplaatst, en zal, ook uit het torentje der nieuwe pastorijs, weêr de blijde boodschap des Engels verkondigen, en in vreugde en droefheid de geloovigen tempelwaarts roepen.

De gemeente verloor dezen herder, helaas! reeds 23 Julij 1831, door de dood; den 27 daarna werd hij op dit kerkhof begraven; zijne schoone beeltenis op doek geschilderd is ons nog van hem overgebleven.

Onder zijn doopelingen wordt gevonden Gijsbertus Jacobus van het Schip, geboren 11 Julij 1828, priester gewijd te Luik 20 December 1857, lid der orde van S. Bernardus.

Joannes Berman is hier pastoor geweest van October 1831 tot December 1836: toen bedankte hij, en stierf vele jaren later emeritus te Leijden in hoogen ouderdom.

De Nuncius A. Antonucci besliste 25 Julij 1833 dat de Gazep moest blijven behooren waar zij tot dus verre te kerk ging, te Diemerbrug.

Franciscus Theodorus Frankemölle, geboren te Amsterdam in 1807, kwam hier als pastoor in December 1836; in April 1843 werd hij het van de S. Dominicus kerk te Haarlem; later was hij tevens kanunnik van het in 1853 weder opgerigte Bisdóm van Haarlem, welks eerste Bisschoppen Franciscus Jacobus van Vree en Gerardus Petrus Wilmer zijn opgevolgd door den tegenwoordigen Bisschop Petrus Mathias Snickers.

De rij der Bisschoppen van Utrecht, begonnen met den h. Willibrord, die anno 690 uit Engeland gekomen, te Katwijk aan wal stapte om onze heidensche voorouders te bekeeren, werd tijdens de Reformatie besloten met Frederik Schenk van Tautenburg. Van 1589 had men een pauselijk vicaris aan het hoofd der Hollandsche Missie; van 1727 den Nuncius te Brussel tot 1793.

Op 18 September 1880 was pastoor Frankemölle vijftig jaar priester, welk jubilee hij daags daarna op Zondag in zijne kerk te Haarlem zeer plegtig vierde: hij had de h. bediening uitgeoefend te Amsterdam, Leijden, Haarlem, Heinkenszand en Diemen; te Gent in België was hij priester gewijd: de wapens dezer plaatsen sierden dien dag de kolommen zijner kerk. Het wapen van Diemen is een groen veld, waarin een water verbeeld wordt, met drie bruine zwemmende eenden; dat der Watergraafsmeer een zwaan in waterriet: op het lijf der zwaan is een gewoon wapenschild, waarop de letters W. G. M.; dat van Weesperkaspel is de rooster van S. Laurentius. De Hoopeerw. Heer Frankemölle telt mede onder de bijzondere weldoenders van Diemens parochie.

Joannes Gerardus van Maaseland, geboren 13 Maart 1808 te Amsterdam, volgde zijn Hoogerwaarden voorganger in April 1843 alhier op; hij was kapellaan geweest der S. Willibrordskerk binnen zijne geboortestad en pastoor te Tholen.

Op 15 Augustus 1846 werd met groote plechtigheid in onze kerk ontvangen Mgr J. Grooff, Bisschop van Canea i. p. i., Apostolisch Vicaris van Nederlandsch Oost-Indië.

Op 20 December 1847 bepaalde de Vicesuperior der Hollandsche Missie, Joannes Zwijzen, later, na de herstelde hierarchie, eerste Aartsbisschop van Utrecht, tot grenzen der Statie van Diemerbrug aan den IJkant, de grenzen van Amsterdam aan den IJkant.

J. G. van Maaseland werd 1 Februarij 1856 herder van Delfshaven, in 1862 van Werfertschoeve, waar hij in den ouderdom van bijna 72 jaren als pastoor is overleden den 8 Januarij 1880, en den 13 dezer maand begraven. Hij is bij zijn leven en na zijn dood een weldoener geweest van Diemens kerk.

Nicolaas van Gastel, geboren te Rotterdam 28 April 1807, pastoor te Edam van 13 September 1853 tot 18 Februarij 1856 (naar zijn eigen handschrift), werd nu met de herderlijke zorg over deze gemeente belast.

Op 12 Mei 1858 heeft Mgr van Vree de Statie van S. Petrus Banden te Diemen opgeheven, en haar gemaakt tot eene parochie met behoud van hetzelfde grondgebied als de kerk tot dusverre had.

Wil iemand nu een togt doen langs het grondgebied der kerkelijke gemeente van Diemen: hij trekke uit het noordoost langs de grenzen van Muiden naar de Gaasp; van de Gaasp westwaarts, door Weesper-Karspel en noord Bijlmer, op 96 passen ten noorden van het water-machine, langs het zuiden der Venserpolder; hij late op de Diemerlaan de

laatste boerderij de „Hoop” regts liggen, en keere zich nu noordwaarts langs de Venser-watering tot de Watergraafsmeer.

De Vensermolen behoort nog onder Diemen; 70 of 80 meter westwaarts ligt een groote vierkante scheidingssteen.

De Watergraafsmeer wandele hij, van zuid tot noord, langs tot de Kruislaan, welke hij volge tot tegenover de Schagerlaan; aan zijne rechterhand heeft hij hier de kerkelijke grens van Diemen; hij komt nu aan den ringdijk, het Regthuis en de noordwestelijke en noorder grenzen van Diemen, het Jodenkerkhof, het eiland en 't Nieuwe Diep. Noord-oostwaarts heeft hij het IJ tot de Muidergrens.

Zijne Doorl. Hoogwaardigheid stelde N. van Gastel aan tot eersten parochus. Op zijn verzoek is deze den 6 Mei 1870 eervol ontslagen; hij vertrok naar Utrecht, doch reeds 18 Junij van hetzelfde jaar overleed hij in die stad, en werd er den 21 daarna op het R. K. kerkhof buiten de Wittevrouwe begraven.

Hij had aan de parochie vermaakt f 2000 voor den bouw eener nieuwe pastorie, en f 1000 voor hare armen.

De Weleerw. Heer H. W. Klauwers, later kapellaan in het Vrededuijfe te Amsterdam en te Hoorn, in 1880 pastoor van Ursem, was deservitor tot 8 Junij 1870, op welken dag hier als zieleherder gezonden werd:

Jacobus Hermanus Kappelhof, geboren te Amsterdam anno 1829, sins 1864 pastoor te Zuidzijpe. Deze is in Februarij 1871 begonnen de gemeentenaren te laten inteekenen wat elk in den tijd van vijf jaren voor den bouw eener nieuwe pastorie elke maand wilde afzonderen. Deze inteekeningen, met het legaat boven vermeld en de renten hiervan, bedroegen in Mei 1873 ruim f 3000.

Den 17 van laatstgenoemde maand en jaar vertrokken naar Purmerend als pastoor en deken, werd J. H. Kappelhof dienzelfden dag alhier opgevolgd door

Joannes Vermeulen, geboren te Woerden 27 Maart 1833, laatstelijk Rector van R. K. Wees- en Oude liedenhuis te 's Gravenhage. Op zijn verzoek hebben de gemeentenaren hun intekeningen verlengd tot acht of tien jaren, zoodat de gift van Pastoor van Gastel, zaliger gedachtenis, en hunne bijdragen, in 't begin van 1882, reeds eene som uitmaakten van vijftien duizend gulden

Nu werd den 10 Januarij van laatstgenoemd jaar het bouwen der nieuwe pastorijs, volgens teekening van den bouwmeester A. C. Bleijs te Amsterdam, aangenomen door A. Helsen van Amst., voor f 22945, terwijl het kerkbestuur vertrouwt op den goeden geest der gemeentenaren om het ontbrekende door trouwe hulp aan te vullen, tot de geheele bouwschuld zal voldaan zijn.

Zoo zal de nieuwe pastorijs dan dit jaar tot stand komen, en tevens medewerken om het uiterlijke van Diemerbrug te verfraaien. Dit uiterlijke was in de laatste jaren ook al veranderd door den aanleg van het oosterspoor (1873—74); van straatwegen op de Diemerlaan (1878 en 80), een raadhuis (1880—81), een ijzeren baan voor stoomtram (1881), enz.

De bevolking van Diemen bedroeg ultimo December 1879 het getal van 1180; die van Watergraafsmeer dat van 1196 personen; de Diemer parochie telde met paschen 1882 drie honderd vier en zeventig communicanten.

De eerste steen der nieuwe pastorijs is gelegd den 22 April 1882: door den weleerw. Heer

JOANNES VERMEULEN, pastoor,

A. VAN BEUSEKOM.

J. VAN DEN ANKER,

J. VAN DER WERF,

G. VAN SCHAİK, kerkmeesters.

Lijst van Diemens KERKMEESTERS.

1692	27 Januarij: Martinus Willem Boel, Claes Cornelisse Koek, Jan Janse Klein, genaamd Kuypers, Jan Gijssse Grotert.
1739	Cornelis Knijff, Aard Franken, Jan van Wester, Michaël tijsen van noorden, Gijsbert Groen, Klaas boel, Gerrit Jacobs, Gerrit Emen.
1740	P. Gerritsen, G. Jacobs molenaar.
1742	Pieter Gersen heynk.
1743	Dirk Garst, Sybrant dirkse.
1744	Harme Seth.
1745	Anske Iges.
1747	Jan Bruyning.
1750	Claes Pieterse Koopmanschap, m. v. Klooster.
1751	Teunis van Veenstra.
1752	Aart Klaase deugt.
1754	Jan de Jong, Jurriaan van Essen.
1755	Jan Pieterse Coopmanschap.
1757	Hendrik van der Laan.
1758	Jan Janse han.
1760	Gerrit Veenman.
1763	Pieter Cornelisse Bout.
1764	Pieter Timmer.
1765	Arie van Dijk
1766	Hendrik Smit, Gerrit Evers.
1768	G. Klaase Hoogland
1769	B. Gerritse de Rond.
1770	Hermanus Meysse, ook meyerse.
1772	Klaas van den Berrig.
1774	Cornelis Daselaar.
1779	Cornelis Groen.

Deze namen zijn bijna alle afgedrukt naar hun eigen schrift.

- 1785 | Gerrit Schouten.
1786 | Kochten Claas van Noorden, G. Schouten, Jan
| van der Laan, H. Meyerse en Jacob van der
| Meer „t haegse bos nieuw welgelegen“.
1787 | C. van Noorden, C. Groen, M. v. Noorden, G.
| Hoogland, G. Schouten.
1788 | Jacob de Grijs.
1796 | J. A. Hofstee, Gijsbert Groen, Antonie Bent-
| voort, Claas van der Laan.
1797 | F. Zwaale, C. v. d. Laan, J. A. Hofstee, H.
| Molenaar.
1799 | G. Dierten, B. H. van Essen.
1800 | F. Gemke. Dirk van der Laan.
1806 | B. H. v. Essen.
1814 | A. Bengvoort.
1822 | Antony Bengvoort, H. W. Prasz. Jan van den
| Bosch, G. Bieshaar, W. van der Buld, Petrus
| Wusman.
1824 | J. Wethly.
1826 | Adolf Bengfort.
1827 | J. v. d. Bosch, Jan Prinsen, E. v. Schaik, J.
| v. Essen p^s zoon.
1830 | Jan Deuman.
1833 | J. Haakman, Jan Nieuwendijk.
1834 | J. Pijlman.
1835 | G. Deuman.
1840 | Jan Coenders.
1843 | E. L. Eyking.
1847 | G. ten Holder.
1851 | A. Turkenburg.
1853 | E. van der Schot, A. Koppen.
1858 | Hermanus de Wit, J. Meester, A. Koppen, E. v.
| d. Schot: 't eerste parochiaal kerkbestuur, al-

- hier door den Bisschop benoemd.
1859	Adrianus Kuijer.
1861	J. A. Wigmans.
1862	Franciscus Wusman.
1864	Antonius van Beusekom.
1869	Josef van der Werf.
1871	Joannes van den Anker.
1879	Antonius Kuijer.
1882	Gerardus van Schaik.
	Mgr. F. J. van Vree stelde, op 28 April 1855,
alhier het eerste parochiaal Armbestuur in, en
benoemde tot leden daarvan op
1855	dien datum Gerardus van Veen; en Joannes
van Wees, en op 10 Mei
1856	Emmanuel Laurentius Eyking.
Later vinden we als armmeesters genoemd:
1870	Martinus Versteeg, Ernst van der Schot, Joannes
Meester.
1872	Adrianus van Essen.
1873	Henricus Baks.
1875	Adrianus Martinus van der Kroon.
1881	Alert Hulsemann.

BESLUIT.

„Herinner u de oude dagen, bedenk ieder geslacht ; onder-
vraag uw vader en hij zal 't u verkondigen, uw voorouders en
zij zullen 't u zeggen.” Deuter. 32, 7.

„Gedenkt uwe leidsmannen die u Gods woord gepredikt
hebben; ziet op den uitgang van hun leven, en volgt hun geloof
na. Jesus Christus was gisteren en heden: Hij is ook in eeuwig-
heid.” Hebr. 13, 7, 8.

Veel is er in den loop der eeuwen, waarvan deze geschiede-
nis spreekt, overal en ook in deze gemeente veranderd. Maar
wat ook veranderd zij: niet ons heilig geloof.

Uwe priesters prediken u nog dezelfde geloofswaarheden,
dienen u dezelfde h. Sacramenten toe, dragen voor u nog
hetzelfde h. Misoffer op, staan met u nog onder hetzelfde
pauselijk oppergezag, als de h. Willibrord en Bonifacius hier
het eerst geleeraard, en op hunne beurt van hunne voorva-
deren tot op Christus toe ontvangen hebben. Jesus Christus,
onze God en Zaligmaker, is voor ons nog altijd de onfeilbare
en onveranderlijke leeraar van hetzelfde geloof, de priester
derzelfde genademiddelen, de opperherder met dezelfde ver-
tegenwoordiging van zijn goddelijk gezag op aarde, als Hij
was in den beginne, en als Hij zijn zal tot het einde der
wereld.

Alles verandert in de wereld, maar niet God, niet zijne
heilige, Roomsche, Katholieke Kerk, niet de sterfelijkheid
en vergankelijkheid der menschen, niet de eeuwigheid.

Weest derhalve dankbaar aan God, die u dat heilig, R. Ka-
tholiek geloof heeft geschonken. Bewaart het trouw, leeft er
naar: dan zal het u gelukkig maken op aarde en gelukzalig
in de eindelooze eeuwigheid.

De namen uwer leidsmannen moogt gij wel gedenken, vooral

van hen die in de kommer- en gevaarvolle tijden na de rampzalige Hervorming u Gods woord verkondigd hebben.

God loont hen in den hemel voor hun moed en opofferingen, loont gij hen door voor uw geloof ook veel op te offeren, en voor uwe overledene en nog levende priesters trouw te bidden. God zij met U. Amen.

RAN
ABO
-BO

RANK. E.
ABONN.
-BOSCH

